

**УКРАЇНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ:
ДІЯЛЬНІСТЬ КЛЮЧОВИХ ПОСТАТЕЙ КИЇВСЬКОГО ТЕРМІНОЗНАВЧОГО
ОСЕРЕДКУ (ДР. ПОЛ. XX – ПОЧ XXI ст.)**

**О. О. Войтович, асистент кафедри теорії та практики перекладу,
аспірант кафедри романо-германської філології та зарубіжної літератури,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(Вінниця, Україна)**

e-mail: voitovych.o@donnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-6069-5648>

Констатовано потребу повного історіографічного опису діяльності українських термінознавчих осередків, а також їхніх знакових постатей, чия робота заклала методологічні засади українського термінознавства. Новизна дослідження полягає в тому, що, зважаючи на потребу систематизації термінознавчої історіографії, фрагментарно схарактеризовано діяльність київського термінознавчого осередку з урахуванням найбільш вагомих напрацювань його ключових постатей. Наголошено, що київський науковий термінознавчий осередок становлять провідні науковці академічних установ та закладів вищої освіти Києва, чії праці стали засадничими для коригування розвитку сучасного українського термінознавства з урахуванням тяглості національної традиції та розуміння перспективи, новаторських підходів. Серед ключових постатей розгляданого осередку – В. Німчук, Т. Кияк, Л. Симоненко, В. Іващенко, І. Казимирова та Н. Артикуца. Показано, що праці зазначених учених ґрунтовані на принципах націєцентризму, антропоцентризму, міждисциплінарності, лінгвістичного експансіонізму та системності, у їхніх роботах простежено актуалізацію синхронно-діахронного підходу до інтерпретації мовних фактів з урахуванням когнітивної та функційно-прагматичної новітніх парадигм наукових знань. Доведено, що оглядова й узагальнювальна інформація дає змогу глибше усвідомити національну традицію у сфері термінознавства та спланувати подальший розвиток української термінології і термінографії, з'ясувати перелік нерозроблених проблем та усвідомити потребу популяризації української науки за межами України.

Ключові слова: історіографія, київський термінознавчий осередок, ключові постаті, національна традиція, новаторство, українська термінологія і термінографія.

Актуальність. Українські вчені вважають, що саме наприкінці 70-х – на початку 80-х років XX ст. «виникає українське теоретичне термінознавство як самостійна наука» [22, с. 48]. Тому актуальною є проблема осмислення процесу становлення української термінології у фокусі націєцентризму й лінгвопатріотизму [див.: 19]. Потрібний повний історіографічний опис діяльності українських термінологічних осередків, а також термінологічних шкіл, що функціонують у межах цих осередків. Як наголошують дослідники, «українська лінгвоісторіографія – це важливий напрям сучасного українського мовознавства, мета якого – всебічно окреслити історію розвитку вітчизняного мовознавства від його початків до сьогодення, ураховуючи формування й поступ наукових шкіл, осередків, а також з'ясувати внесок окремих мовознавців у розвиток української лінгвістики з урахуванням специфіки часу, простору, панівної ідеології, провідних наукових парадигм» [20, с. 76]. Як наголошує В. Іващенко, «задоволення інформаційних потреб спеціалістів різних сфер людської діяльності викликає особливий попит на оглядову інформацію, роль якої останнім часом зростає <...>. Затребуваними є такі праці й у царині термінознавства...» [11, с. 15]. Зазначене й мотивує актуальність цієї наукової розвідки і її проблематику.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В останні роки спостерігаємо активізацію підготовки праць, присвячених лінгвістичній історіографії. Зазначена проблематика – «ознака української гуманітаристики кінця XX – початку XXI ст.» [30, с. 1]. Т. Космеда схарактеризувала поняття національної лінгвістичної наукової школи й запропонувала параметри її аналізу [21]. Монографічне дослідження О. Черемської присвячене комплексному й усебічному опису харківської філологічної школи [див. 29]. В. Іващенко схарактеризувала

етапи становлення українського термінознавства, наголосивши, що воно «пройшло складний шлях становлення від умов бездержавності до державотворення, неодноразово переборюючи цензурні заборони спілкуватися й публікувати праці українською мовою та ідеологічні й політичні перешкоди в прагненні ентузіастів і подвижників термінологічної справи виробити українську наукову мову як загальнонаціональну, створити її термінофонд. Дискусії науковців із цього питання, зокрема, щодо основних етапів формування української наукової термінології та кількості й хронологічних меж історичних періодів розгортання термінологічної діяльності в Україні тривають ось уже понад століття» [10, с. 31]. Що стосується термінологічних наукових осередків, то О. Войтович, наприклад, частково схарактеризував діяльність львівського термінологічного осередку, що презентований, зокрема, термінологічними лінгвістичними школами Т. Панько та І. Кочан [див. 5].

Мета цієї наукової студії – фрагментарно схарактеризувати діяльність ключових постатей київського наукового термінознавчого осередку в др. пол. XX – на поч. XXI ст. До нього вналежнюємо провідних науковців академічних установ та закладів вищої освіти Києва, чий праці стали засадничими в сучасному українському термінознавстві, хоча в цій студії на повноту викладу не претендуємо.

Серед **методів дослідження** актуалізуємо описовий, що доповнений методом аналізу й синтезу, а також систематизації матеріалу для окреслення цілісного огляду, моделювання узагальнень та висновків.

Виклад основного матеріалу. Спробуємо стисло схарактеризувати основні досягнення в галузі термінології, презентовані київськими науковцями. Вагомими для сучасного термінознавства є праці *Василя Німчука* (1933–2017), зокрема, ідеться про наукові студії, що сприяють систематизації термінології української ономастики [24]: «перший словник української ономастичної термінології <...> став на сьогодні абсолютно раритетним і практично недоступним для більшості молодих дослідників» [22, с. 187], але він украй важливий для поступу ономастики як науки. Цінним для сучасної термінографії є й «Покажчик давніх слов'янських філологічних термінів XVII ст.» [23], що нині став основою укладання діяхронійного словника лінгвістичних термінів, над якими працює Інститут української мови НАНУ (робочу групу очолює І. Казимиrowa). В. Німчук презентував, головнo, класифікаційно-структурний напрям термінознавства.

Важливу постаттю української термінології вважають *Тараса Кияка* (1944–2018). Порівн.: «Як засновник дериватологічної школи, він вводить в українське мовознавство цілий ряд наукових термінів: *лінгвальна дійсність, частиномовне значення, дериватема, словотвірний тип* тощо» [див. 22, с. 132]. Свої термінологічні концепції Т. Кияк проєктує, власне, на лінгвістичну термінологію [дослідник був співавтором «Словника слов'янської лінгвістичної термінології» (1977–1978)], а також на термінологію технічних наук [16], що поширена в слов'янських мовах. Програмно можна вважати наукову розвідку дослідника, що стосується конкретних завдань термінології та своєрідності розбудови українських термінів [17]. У співавторстві з А. Д'яковим та З. Будельком Т. Кияк докладно схарактеризував семантичні та соціолінгвістичні аспекти термінотворення, що становило відповідну тогочасну лакуну термінознавства [6]. Торкався учений і проблем української термінографії, указуючи на тенденції її розвитку, переваги й недоліки [18], також працював у царині класифікаційно-структурного термінознавства з урахуванням принципу терміноцентризму.

До знаних термінологів та термінографів київського наукового термінологічного осередку вналежнюють *Людмилу Симоненко* (1936–2022), яка тривалий час очолювала сектор наукової термінології в Інституті наукової мови НАНУ. Учена присвятила питанням термінознавства понад 100 наукових студій [див. про це: 22, с. 229–231]. Ці праці насамперед стосуються окремих наукових галузей, наприклад термінів біології [28], і загальних проблем, проєктованих на проблематику становлення й розвитку української термінології [див.: 25, 26, 27]. У дослідженні термінології Л. Симоненко сповідувала головнo терміноцентричний принцип.

До видатних термінологів сучасного київського наукового осередку вналежнюємо *Вікторію Іващенко* (певний час учена була керівником відділення наукової термінології в

Інституті української мови НАНУ), чия дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук була присвячена мистецтвознавчій термінології [8]. Водночас дослідниця вперше в Україні схарактеризувала новий напрям, номінований як *когнітивне термінознавство* [7], порівн.: «...у галузі термінознавства з кінця 90-х років ХХ ст. поряд із його традиційними підрозділами (загальним, галузевим, типологічним, порівняльним, семасіологічним, ономасіологічним, історичним, функціональним) формується новий підрозділ – когнітивне (когнітивно-дискурсивне) термінознавство, або, як його ще називають, “когнітивно-комунікативне” чи “гносеологічне” термінознавство» [7, с. 48]. У цій праці дослідниця наголошує, що когнітивне термінознавство, продовжуючи традиції терміноцентричного, або класифікаційно-структурного мовознавства, водночас набуває ознак міждисциплінарності, або експансіонізму, серед яких (1) відкритість, (2) асистемність, (3) поліпарадигмальність, (4) антропоцентризм, (5) синергетизм [див. 7]. В. Іващенко наголошує, що когнітивне термінознавство «як поліпарадигмальне (передбачає профілювання того самого термінологічного об'єкта дослідження різними дослідницькими парадигмами) значно розширює межі дослідження, розглядає термінологію як відкриту систему, звертає увагу й на асистемні явища, синтезує позиції різних шкіл і напрямів. Відтак одним із завдань когнітивного термінознавства є ширше залучення до аналізу терміноодиниць, процесів формування термінопонять та механізмів терміно- й системотворення міждисциплінарних програм, використання понять, наукових концепцій і методів різних галузей знань» [там само]. Учена демонструє, як у різних форматах презентувати організацію наукового знання, виокремлює такі етапи: з'ясування формату (1) дефініції, логічного визначення наукового поняття як одиниці логіки та терміна як мовної одиниці; (2) ієрархії термінопонять, що мотивовані професійними знаннями та досвідом суб'єктів пізнання (фахівців-предметників або термінологів); (3) наукового концепту (концептуальних структур) як міні- та макрофрагментів когніції; (4) наукового тексту, що передбачає низку відповідних операцій із термінами; (5) наукової епістемі та конкретно-наукових дискурсів, що потребують актуалізації відповідної методики; (6) гносеми: напрацювання в контексті такого формату передбачає певні дослідницькі кроки, серед яких «інтроспективне та ретроспективне моделювання процесу» аналізу фактів та здійснення на їх основі відповідних узагальнень, проєктування «реконструкції етапів наукового пізнання в його історичному розвитку на процес формування різних типологічних різновидів термінологічних одиниць» [там само, с. 52] тощо; (7) фреймів, що також передбачає відповідні пошукові операційні дії: ідеться про актуалізацію своєрідного фрейму пізнання, моделювання наукового знання з урахуванням різновидів фреймів тощо. Учена наголошує, що когнітивне термінознавство, спроектоване на вирішення низки конкретних завдань, *по-перше*, дає змогу більш глибоко з'ясувати «роль термінологічних одиниць у науковому пізнанні та мисленні» [там само, с. 53], *по-друге*, висвітлює проблему щодо «взаємодії мови науки та наукового пізнання» [там само], *по-третьє*, презентує феномен наукового знання; *по-четверте*, дає змогу продемонструвати «його типологію та форми репрезентації в ментальному просторі фахівця» [там само]. Дослідниця вбачає перспективу розвитку когнітивного термінознавства в розбудові підрозділів цього напрямку: ідеться про виокремлення (а) концептуального термінознавства, (б) когнітивно-ономасіологічного та (в) когнітивно-семасіологічного. Важливою для розвитку української термінографії є і новаторська стаття В. Іващенко, присвячена фіксації та дефініюванню основних термінопонять концептуальної семантики [див. 9].

Серед ключових постатей київського термінологічного осередку й *Ірина Казимиrowa*, якій належить близько 100 праць із термінології та термінографії. Дослідниця характеризує такі нові напрями термінографії, як (1) металінгвотермінографія, або теоретична лінгвотермінографія та (2) практична, чи прикладна лінгвотермінографія [див.: 12]. В останні роки учена напрацьовує новаторську концепцію історичного словника лінгвістичних термінів [13], указуючи на (а) проблеми дескрипції лінгвістичної термінології загалом [14] і (б) потребу лексикографування авторської фахової метамови [15].

Серед постатей київського термінологічного осередку назвімо й *Наталію Артикуцу*, чия діяльність спроектована на систематизацію юридичної термінології, що стосується понять

правотворчого та законотворчого процесів [див. 2; 4]. Дослідниця запропонувала сучасне вчення про юридичний термін та юридичну термінологію, порівн.: «Юридичний термін (від лат. *terminus* – межа, кордон) – слово або словосполучення, що виражає поняття з правової сфери суспільного життя і має визначення (дефініцію) у юридичній літературі (законодавчих актах, юридичних словниках, науково-правових працях)» [1], а юридична термінологія – це «історично сформована сукупність термінів, яка виражає систему правових понять і призначена забезпечувати специфічні потреби спілкування у сфері законодавства, юридичної науки і практики» [там само]. Згодом учена доповнює раніше запропоновані постулати, зауважуючи, що «далеко не кожен юридичний термін має законодавчо закріплену дефініцію: термін, що створюється і функціонує у правовій науці, може не фіксуватися в законах, а мати лише наукову дефініцію...» [2, с. 39]. Н. Артикуца також є авторкою відповідних посібників із правознавчої термінології [див. 3], що дають змогу опановувати необхідними знаннями у сфері термінології. Вона актуалізує такі підходи до вивчення терміна, як терміноцентричність у поєднанні з текстоцентричністю та дискурсцентричністю.

Висновки й перспектива дослідження. У цій науковій студії стисло окреслено діяльність ключових постатей київського наукового термінологічного осередку в др. пол. XX – на поч. XXI ст. До знаних термінологів розглядуваного осередку зараховуємо (1) В. Німчука, який розробив засади ономастичної термінології і термінографії, а також був піонером у презентації діяхронійного підходу до опису українських філологічних термінів; (2) важливою вважаємо й діяльність Т. Кияка: дослідник проєктував свою термінологічну й термінографічну роботу не лише на українське мовознавство, але й на слов'янське загалом, фокусуючи увагу на розвитку технічної термінології та роблячи зауваги щодо шляхів творення українських термінів з урахуванням теорії соціолінгвістики на основі систематизованих ним тактик термінотворення; (3) Л. Симоненко залишила чималий спадок у сфері термінознавства: у полі її зору – проблеми історії розвитку українського мовознавства, періодизація цього процесу, його аналіз; її праці – це конкретний вклад в опис окремих терміносистем різних галузей знань та розроблення низки термінологічних словників; (4) чимало зусиль для розвитку теорії термінології та термінографії доклала В. Іващенко, уперше в українському мовознавстві започаткувавши когнітивне термінознавство, а також систематично розглядаючи проблеми й досягнення українського мовознавства на тлі слов'янського та популяризуючи українську науку за кордоном; (5) І. Казимирова активно продовжує традиції розбудови термінології та термінографії, закладені відділенням термінології НАНУ, зокрема, дослідниця також активно популяризує українську термінознавчу теорію і практику за межами України, напрацьовує нові підходи у творенні діяхронійного словника українських лінгвістичних термінів; (6) українські терміни правознавства активно вивчає Н. Артикуца, досягнувши успіхів у їх систематизуванні, нормуванні й термінографуванні. Її праці можуть бути зразками для описування інших термінологічних систем різних галузей знань.

Основними засадами діяльності зазначених учених були принципи націєцентризму, антропоцентризму, міждисциплінарності, лінгвістичного експансіонізму, системності, а також тексто- та дискурсцентризму; вони актуалізували синхронно-діяхронний підхід до інтерпретації термінів, досліджували їх у фокусі когнітивної та функційно-прагматичної новітніх парадигм знань, що зафіксовано й у термінографічній роботі.

Перспективу цього дослідження вбачаємо в необхідності презентації діяльності важливих представників інших наукових термінознавчих осередків України.

Список використаної літератури

1. Артикуца Н. Основи вчення про юридичний термін та юридичну термінологію. *Українська термінологія і сучасність*: зб. наук. пр. Вип. 6. Київ : КНЕУ, 2005. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3a35a1ce-87c6-41d2-8cb9-708795424cb0/content> (дата доступу: 10.02.2024).
2. Артикуца Н. В. Законодавчі терміни та їх визначення. *Наукові записки*. Т. 90. Юридичні науки. 2009. С. 39–44.
3. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія : навч. посіб. 2-ге вид., змін. і доп. Київ : Стило, 2004. 277 с.

4. Артикуца Н. В. Термінологія законодавства і проблеми законодавчих дефініцій. *Актуальні проблеми юридичної науки* : зб. тез Міжнар. наук. конф. «Шості осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 26–27 жовт. 2007 р.) : [у 3-х ч.] / МОН України, Хмельн. ун-т управління та права. Хмельницький : Вид-во Хмельн. ун-ту упр. та права, 2007. Ч. 1 : Теорія та історія держави і права; Історія політичних та правових вчень; Філософія права; Конституційне право; Екологічне право; Земельне право; Аграрне право; Міжнародне право; Порівняльне правознавство. С. 6–13.
5. Войтович О. О. Науковий осередок термінознавства у Львівському національному університеті імені І. Франка (друга пол. XX – поч. XXI ст.) *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : Філологія. 2023. № 64. С. 47–50.
6. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Буделько З. Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ : КМ Academia, 2000. 218 с.
7. Іващенко В. Когнітивне термінознавство: перспективи розвитку. *Термінологічний вісник*. 2011. Вип. 1. С. 47–54. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/terv_2011_1_7 (дата доступу: 14.02.2024).
8. Іващенко В. Л. Лінгвоконцептуальна репрезентація фрагментів когніції в термінопросторі української мистецтвознавчої картини світу : автореф. дис. ... докт. філол. наук. : 10.02.01 / Інститут української мови НАН України. Київ, 2007. 34 с.
9. Іващенко В. Л. Матеріали до Словника-мінімуму основних термінопонять концептуальної семантики. *Лексикографічний бюллетень* : зб. наук. пр. Київ : Ін-т української мови НАН України, 2006. Вип. 14. С. 148–162.
10. Іващенко В. Сучасне українське теоретичне термінознавство: віхи становлення. *Слов'янське термінознавство кінця XX – початку XXI століть* : колект. моногр. членів Термінологічної комісії при Міжнар. комітетові славистів. Київ : Жнець. 2018. С. 31–74.
11. Іващенко В. Передмова. *Слов'янське термінознавство кінця XX – початку XXI століть* : колект. моногр. членів Термінологічної комісії при Міжнар. комітетові славистів. Київ : Вид-во «Жнець», 2018. С. 15–22.
12. Казимиrowa І. А. Актуальні проблеми сучасної лінгвотермінографії. *Термінологічний вісник*. 2017. Вип. 4. С. 214–226.
13. Казимиrowa І. А. Історико-термінологічний словник українських лінгвістичних термінів: теорія і практика укладання. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах* : зб. наук. пр. Київ : Університет «Україна», 2016. Вип. 33. С. 72–85.
14. Казимиrowa І. А. Метамова опису української лінгвістичної термінографії. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2014. № 791. С. 109–112.
15. Казимиrowa І. А. Словник авторської фахової метамови в типології історико-термінологічних словників. *Система і структура східнослов'янських мов* : зб. наук. пр. / редкол. : Ю. В. Кравцова (відп. ред.) [та ін.]. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. Вип. 8. С. 23–31.
16. Кияк Т. Логіко-лінгвістична проблематика технічної термінології в слов'янських мовах. *Вісник Львів. університету*. Сер. Філологія. 1969. Вип. 6. С. 19–23.
17. Кияк Т. Проблеми тактики українського термінотворення. *Українська термінологія і сучасність* : Матеріали II Всеукр. наук. конф. Київ : [б. в.], 1997. С. 19–23.
18. Кияк Т. Р. Проблеми української термінографії. Старі уроки в нових умовах. *Вестник Харьков. политехн. ун-та*. 1994. № 19. Вип. I. С. 191–198.
19. Космеда Т. Актуалізація категорій «лінгвонаціоналізм» і «лінгвопатріотизм» у сучасному мовознавстві. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies* : зб. наук. пр. / гол. ред. А. Загнітко. 2016. Вип. 32. С. 66–70.
20. Космеда Т. Лінгвоісторіографія української лінгвістики XXI століття: жанрові різновиди репрезентації. *Studia Ukrainica Varsoviensia*. Warszawa : Uniwersytet Warszawski. 2022. № 10. С. 75–87.
21. Космеда Т. Функційне навантаження наукової мовознавчої школи в сучасному просторі університетської системи. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies* : зб. наук. пр. / гол. ред. А. Загнітко. 2017. Вип. 34. С. 176–183.
22. Кочан І. Українське термінознавство в іменах. Львів : Літопис, 2012. 292 с.
23. Німчук В. В. Показчик давніх слов'янських філологічних термінів. *Мовознавство на Україні в XIV–XVII ст.* Київ, 1985. С. 215–222.
24. Німчук В. В. Українська ономастична термінологія (проект). *Повідомлення Української ономастичної комісії*. Київ : Наук. думка, 1966. Вип. 1. С. 24–43.
25. Симоненко Л. Нові підходи до розбудови української наукової термінології другої половини XX – початку XXI ст. *Українська термінологія і сучасність* : зб. наук. пр. Київ : КНЕУ, 2005. Вип. VI. С. 21–26.
26. Симоненко Л. Основні етапи розвитку української термінології другої половини XX – початку XXI ст. *Мовознавство: Шостий міжнародний конгрес україністів*. Київ; Донецьк. 2005. Кн. 5. Київ; Донецьк, 2007. С. 192–201.
27. Симоненко Л. О. Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку. *Українська термінологія і сучасність* : зб. наук. пр. Київ : КНЕУ, 2001. Вип. IV. С. 3–8.
28. Симоненко Л. О. Формування української біологічної термінології / відп. ред. М. М. Пешак. Київ : Наук. думка, 1991. 152 с.
29. Черемська О. Становлення і розвиток Харківської філологічної школи (XIX – перша третина XX ст.) : моногр. / відп. ред С. Я. Єрмоленко. Харків : Видавець Олександр Савчук, 2020. 484 с.

30. Черемська О. Харківська філологічна школа в історії українського мовознавства 20–30-х рр. XX ст. : автореф. дис.канд. ... докт. філол. наук : 10.02.01 / Інститут української мови НАН України. Київ, 2021. 36 с.

References

1. Artikutsa, N. (2005). *Osnovy vchennya pro yurydychnyy termin ta yurydychnu terminolohiyu* [Fundamentals of the doctrine of legal term and legal terminology]. In: *Ukrayins'ka terminolohiya i suchasnist'*: zb. nauk. pr. [Ukrainian terminology and modernity: a collection of scientific papers]. Kyiv: KNEU, 6. Available at: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3a35a1ce-87c6-41d2-8cb9-708795424cb0/content> (in Ukr.).
2. Artikutsa, N. (2009). *Zakonodavchi terminy ta yikh vyznachennya* [Legal terms and their definitions]. In: *Naukovi zapysky* [Scientific notes]. T. 90. Yurydychni nauky, 39–44 (in Ukr.).
3. Artikutsa, N. (2004). *Mova prava i yurydychna terminolohiya: navch. posib.* [The Language of Law and Legal Terminology: a textbook]. 2-he vyd., zmin. i dop. Kyiv: Stylos, 277 (in Ukr.).
4. Artikutsa, N. (2007). *Terminolohiya zakonodavstva i problemy zakonodavchykh definitsiy* [Legislative terminology and problems of legislative definitions]. In: *Aktual'ni problemy yurydychnoy nauky*: zb. tez Mizhnar. nauk. konf. [Current issues of legal science: a collection of abstracts of the International scientific conference]. «Shosti osinni yurydychni chytannya» (m. Khmel'nyts'kyy, 26–27 zhovt. 2007 r.) [u 3-kh ch.] / MON Ukrayiny, Khmel'n. un-t upravlinnya ta prava. Khmel'nyts'kyy: Vyd-vo Khmel'n. un-tu upr. ta prava. Ch. 1: Teoriya ta istoriya derzhavy i prava; Istoriya politychnykh ta pravovykh vchen'; Filosofiya prava; Konstytutsiye pravo; Ekolohichne pravo; Zemel'ne pravo; Agrarne pravo; Mizhnarodne pravo; Poryvnyal'ne pravoznavstvo, 6–13 (in Ukr.).
5. Voytovych, O. O. (2023). *Naukovyy osередok terminoznavstva u L'vivs'komu natsional'nomu universyteti imeni I. Franka (druga pol. XX – poch. XXI st.)* [Scientific Centre of Terminology at Ivan Franko National University of Lviv (second half of the XX – early XXI century)]. In: *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu* [Scientific Bulletin of the International Humanitarian University]. Ser.: Filolohiya, 64, 47–50 (in Ukr.).
6. Dyakov, A. S., Kiyak, T. R. & Budelko, Z. B. (2000). *Osnovy terminotvorenniya: semantichni ta sotsiolingvistychni aspekty* [Basics of term formation: semantic and sociolinguistic aspects]. Kyiv: KM Academia, 218 (in Ukr.).
7. Ivashchenko, V. (2011). *Kohnityvne terminoznavstvo: perspektyvy rozvytku* [Cognitive terminology: prospects for development]. In: *Terminolohichnyy visnyk* [Terminology Bulletin], 1, 47–54. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/terv_2011_1_7 (in Ukr.).
8. Ivashchenko, V. L. (2007). *Linhvokontseptualna reprezentatsiya fragmentiv kohnitsiyi v terminoprostori ukrayins'koyi mystetstvovnavchoyi kartyny svitu* [Linguistic and Conceptual Representation of Cognitive Fragments in the Term Space of the Ukrainian Art History Picture of the World]. Extended abstract of PhD dissertation (Ukrainian language). Kyiv, 34 (in Ukr.).
9. Ivashchenko, V. L. (2006). *Materialy do Slovnika-minimumu osnovnykh terminoponyat konseptual'noyi semantiky* [Materials for the Dictionary-minimum of basic terms of conceptual semantics]. In: *Leksyholohichnyy biuleten'*: zb. nauk. pr. Kyiv: In-t ukrayins'koyi movy NAN Ukrayiny, 14, 148–162 (in Ukr.).
10. Ivashchenko, V. (2018). *Suchasne ukrayins'ke teoretychne terminoznavstvo: vihy stanovlennya* [Modern Ukrainian theoretical terminology: milestones of formation.]. In: *Slov'yanske terminoznavstvo kintsya XX – pochatku XXI stolit'*: kolektyv. monohr. chleniv Terminolohichnoyi komisii pry Mizhnarodnomu komitetovi slavistiv. Kyiv: Zhnets', 31–74 (in Ukr.).
11. Ivashchenko, V. (2018). *Peredmovu* [Foreword]. In: *Slov'yanske terminoznavstvo kintsya XX – pochatku XXI stolit'*: kolektyv. monohr. chleniv Terminolohichnoyi komisii pry Mizhnarodnomu komitetovi slavistiv. Kyiv: Vyd-vo «Zhnets'», 15–22 (in Ukr.).
12. Kazymirova, I. A. (2017). *Aktualni problemy suchasnoyi linhvotermihohrafiyi* [Current issues of modern linguistic terminology]. In: *Terminolohichnyy visnyk* [Terminological Bulletin], 4, 214–226 (in Ukr.).
13. Kazymirova, I. A. (2016). *Istoryko-terminolohichnyy slovnyk ukrayins'kykh linhvistychnykh terminiv: teoriya i praktyka ukladannya* [Historical and Terminological Dictionary of Ukrainian Linguistic Terms: Theory and Practice of Compilation]. In: *Humanitarna osvita v tekhnichnykh vyshykh navchal'nykh zakladakh* [Humanitarian education in technical higher education institutions]: zb. nauk. pr. Kyiv: Universytet «Ukrayina», 33, 72–85 (in Ukr.).
14. Kazymirova, I. A. (2014). *Metamova opysu ukrayins'koyi linhvistychnoyi terminohrafiyi* [A meta-language for describing Ukrainian linguistic terminology]. In: *Visnyk Nats. un-tu «L'vivs'ka politekhnika»* [Bulletin of Lviv Polytechnic National University]. Seriya «Problemy ukrayins'koyi terminolohiyi», 791, 109–112 (in Ukr.).
15. Kazymirova, I. A. (2015). *Slovnyk avtors'koyi fakhovoyi metamovy v typolohiyi istoryko-terminolohichnykh slovnykiv* [Dictionary of the author's professional meta-language in the typology of historical and terminological dictionaries]. In: *Systema i struktura skhidnoslov'yans'kykh mov* [The system and structure of East Slavic languages]: zb. nauk. pr. / redkol.: Yu. V. Kravtsova (vidp. red.) [ta in.]. Kyiv: Vyd-vo NPU im. M. P. Dragomanova, 8, 23–31 (in Ukr.).
16. Kyyak, T. (1969). *Lohiko-linhvistychna problematyka tekhnichnoyi terminolohiyi slov'yans'kykh movakh* [Logical and linguistic problems of technical terminology in Slavic languages]. In: *Visnyk L'viv. Universytetu* [Bulletin of Lviv University]. Ser. Filolohiya, 6, 19–23 (in Ukr.).
17. Kyyak, T. (1997). *Problemy taktyky ukrayinskoho terminotvorenniya* [Problems of the tactics of Ukrainian term formation]. In: *Ukrayins'ka terminolohiya i suchasnist'* [Ukrainian terminology and modernity]: Materialy II Vseukr. nauk. konf. Kyiv, 19–23 (in Ukr.).

18. Kyyak, T. R. (1994). Problemy ukrayinskoyi terminohrafi. Stari uroky v novykh umovakh [Problems of Ukrainian terminology. Old lessons in a new environment]. In: *Vestnyk Kharkov. polytekhn. un-ta* [Bulletin of Kharkiv Polytechnic University], 19, 191–198 (in Ukr).
19. Kosmeda, T. (2016). Aktualizatsiya katehoriy «linhvonatsionalizm» i «linhvopatriotyzm» u suchasnomu movoznavstvi [Actualisation of the categories “linguistic nationalism” and “linguistic patriotism” in modern linguistics]. In: *Linhvistychni studiyi* [Linguistic Studies], 32, 66–70 (in Ukr).
20. Kosmeda, T. (2022). Linhvohistoryohrafia ukrayins'koyi linhvistyky XXI stolittya: zhanrovi riznovidy reprezentatsiyi [Linguistic historiography of Ukrainian linguistics of the XXI century: genre types of representation]. In: *Studia Ukrainica Varsoviensia* [Studia Ukrainica Varsoviensia]. Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 10, 75–87 (in Ukr).
21. Kosmeda, T. (2017). Funktsiynе navantazhennya naukovoyi movoznavchoyi shkoly v suchasnomu prostori universytetskoyi systemy [The Functional Load of a Scientific School of Linguistics in the Modern Space of the University System]. In: *Linhvistychni studiyi* [Linguistic Studies], 34, 176–183 (in Ukr).
22. Kochan, I. (2012). Ukrayins'ko terminoznavstvo v imenakh [Ukrainian terminology in names]. L'viv: Litopys, 292 (in Ukr).
23. Nimchuk, V. V. (1985). Pokazhchyk davnikh slovyans'kykh filolohichnykh terminiv [Index of ancient Slavic philological terms]. In: *Movoznavstvo na Ukrayini v XIV–XVII stolittiyakh* [Linguistics in Ukraine in the XIV–XVII centuries], 215–222 (in Ukr).
24. Nimchuk, V. V. (1966). Ukrayins'ka onomastychna terminolohiya (proekt) [Ukrainian onomastic terminology (project)]. In: *Povidomlennya Ukrayins'koyi onomastychnoyi komisiyi* [Message from the Ukrainian Onomastic Commission]. Kyiv: Nauk. dumka, 1, 24–43 (in Ukr).
25. Symonenko, L. (2005). Novi pidkhody do rozbudovy ukrayinskoyi naukovoyi terminolohiyi druhoyi polovyny XX – pochatku XXI st. [New Approaches to the Development of Ukrainian Scientific Terminology in the Second Half of the XX and Early XXI Centuries.]. In: *Ukrayins'ka terminolohiya i suchasnist'* [Ukrainian terminology and modernity]: zb. nauk. pr. Kyiv: KNEU, V1, 21–26 (in Ukr).
26. Symonenko, L. (2007). Osnovni etapy rozvytku ukrayinskoyi terminolohiyi druhoyi polovyny XX – pochatku XXI st. [The main stages of the development of Ukrainian terminology in the second half of the twentieth and early twenty-first centuries]. In: *Movoznavstvo: Shostyy mizhnarodnyy kongres ukrayinistiv* [Linguistics: Sixth International Congress of Ukrainian Studies]: Kyiv; Donetsk. Kn. 5. Kyiv; Donetsk, 192–201 (in Ukr).
27. Symonenko, L. (2001). Ukrayins'ka naukova terminolohiya: stan ta perspektyvy rozvytku [Ukrainian scientific terminology: state and prospects of development]. In: *Ukrayins'ka terminolohiya i suchasnist'* [Ukrainian terminology and modernity]: zb. nauk. pr. Kyiv: KNEU, 3–8 (in Ukr).
28. Symonenko, L. O. (1991). Formuvannya ukrayinskoyi biolohichnoyi terminolohiyi [Formation of Ukrainian biological terminology]. Kyiv: Nauk. dumka, 152 (in Ukr).
29. Cherems'ka, O. (2020). Stanovlennya i rozvytok Kharkivs'koyi filolohichnoyi shkoly (XIX – persha tretyna XX st.) [The Formation and Development of the Kharkiv School of Philology (XIX and first third of the XX century)]: monohr. / vidp. red. S. Ya. Yermolenko. Kharkiv: Vydavets' Oleksandr Savchuk, 484 (in Ukr).
30. Cherems'ka, O. (2021). Kharkivs'ka filolohichna shkola v istoriyi ukrayinskoho movoznavstva 20–30-kh rr. XX st. [Kharkiv School of Philology in the History of Ukrainian Linguistics in the 20–30s of the XX century]. Extended abstract of PhD dissertation (Ukrainian language). Kyiv, 36 (in Ukr).

UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY: ACTIVITIES OF KEY FIGURES OF THE KYIV TERMINOLOGY CENTRE (LATE HALF OF THE XX – BEGINNING OF THE XXI CENTURY)

***Oleh Voitovych, Teaching assistant of the Department of Theory and Practice of Translation,
post-graduate student of the Department of Romance and German Philology
and World Literature, Vasyl' Stus Donetsk National University
(Vinnytsia, Ukraine)***

e-mail: voitovych.o@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-6069-5648>

Abstract. Introduction. We trace the urgent need for a complete historiographical description of the activities of Ukrainian terminological centres, as well as their significant figures, whose work laid the methodological foundations of Ukrainian terminology, since there is a great demand for overview and general information to understand the tradition and plan further development of Ukrainian terminology and terminography, clarify undeveloped problems and adequately popularise Ukrainian science outside Ukraine.

Purpose. The purpose of the article is to fragmentarily describe the activities of key figures of the Kyiv scientific terminology centre in the second half of the XX and early XXI centuries.

Results. The Kyiv Scientific Terminology Centre includes leading scholars from academic institutions and universities in Kyiv whose works have become fundamental in modern Ukrainian terminology, although this study does not claim to be complete. The article briefly outlines the main areas of activity of the key figures of this scientific centre, whose work has significantly influenced the development of modern Ukrainian terminology,

taking into account the continuity of the national tradition and understanding of the future, innovative approaches. Among these scholars are V. Nimchuk, T. Kyiak, L. Symonenko, V. Ivashchenko, I. Kazimirova, and N. Artikutsa. The main principles of these scientists' activities were the principles of nation-centrism, anthropocentrism, interdisciplinarity, linguistic expansionism, systematicity; their works actualised the synchronic-diachronic approach to the interpretation of linguistic facts, and presented the cognitive and functional-pragmatic newest paradigms of knowledge.

Originality. The novelty of the study lies in the fact that, given the need to systematise terminological historiography, the activities of the Kyiv terminological centre are fragmentarily characterised, taking into account the most significant achievements of its key figures.

Conclusion. It is shown that (1) V. Nimchuk developed in detail the foundations of onomastic terminology and terminography, and was a pioneer in developing a diachronic approach to the description of Ukrainian philological terms; (2) the activities of T. Kyiak's work was focused on terminological and terminographic work not only in the projection on Ukrainian but also on other Slavic languages; the researcher focused on the development of technical terminology and provided valuable remarks on the ways of creating Ukrainian terms taking into account the theory of sociolinguistics on the basis of the tactics of term creation he systematised; (3) L. Symonenko left a considerable legacy in the field of terminology: she focused on the problems of the history of the development of Ukrainian linguistics, periodisation of this process, its analysis, interpretation of new approaches, and a specific contribution to the description of individual terminology systems in various fields of knowledge; (4) V. Ivashchenko made a lot of efforts to develop the theory of terminology and terminography. Ivashchenko, who for the first time in Ukrainian linguistics introduced cognitive terminology and systematically considered the problems and achievements of Ukrainian linguistics against the background of Slavic linguistics; (5) I. Kazymyrovna actively continues the traditions in the development of terminology and terminography established by the Department of Terminology of the NASU, in particular, the researcher actively promotes Ukrainian terminological theory and practice outside Ukraine, and develops new approaches to the creation of a diachronic dictionary of Ukrainian linguistic terms; (6) Ukrainian legal terms are actively studied by N. Artykutsa, who has achieved success in their systematisation, standardisation and terminology. Her works can be a model for describing other terminological systems in various fields of knowledge.

Key words: historiography, Kyiv terminology centre, key figures, national tradition, innovation, Ukrainian terminology and terminography.

Надійшла до редакції: 11.04.24.

Прийнято до друку: 27.05.24